VICTIMA INFRACȚIUNILOR DE AMESTEC ÎN ÎNFĂPTUIREA JUSTIȚIEI ȘI ÎN URMĂRIREA PENALĂ (ART. 303 CP RM)

VICTIM OF OFFENSES INVOLVING INTERFERENCE IN THE ADMINISTRATION OF JUSTICE AND IN THE CRIMINAL PROSECUTION (ART. 303 CC RM)

CZU: 343.988:343.36 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.01**

Constantin BRAGOI,
ORCID: 0009-0000-0457-9636
e-mail: bragoiconstantin5s@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *In this article, we aim to analyze the characteristics of the victim of offenses provided for in Article 303 of the Criminal Code of the Republic of Moldova. The content of the paper analyzes the issues encountered in the legal and criminal classification of the offenses listed in relation to the victim's status. As a result of the analysis conducted, it is concluded that the victim of the offenses under Article 303 of the Criminal Code of the Republic of Moldova can be a judge within a national or international court (paragraph (1) of Article 303 of the Criminal Code of the Republic of Moldova), as well as a prosecutor, criminal investigator, or the stuff of international courts (paragraph (2) of Article 303 of the Criminal Code of the Republic of Moldova).*

Keywords: *criminal investigator, judge, obstruction, offense, prosecutor, stuff of international courts, victim.*

INTRODUCERE

Legea penală a Republicii Moldova nu definește conceptul de „victimă". Astfel că în plan normativ, noţiunea de „victimă" este definită la alin. (1) art. 58 din Codul de procedură penală, potrivit căruia, „*se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracţiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale*" [1].

Definiţia menţionată are relevanţă procesual-penală și nu trebuie confundată cu noțiunea juridico-penală de victimă. În teoria dreptului penal victima infracţiunii reprezintă persoana ale cărei drepturi sau interese legitime sunt încălcate prin săvârșirea infracțiunii [2, p. 12].

Referindu-ne la infracțiunile reunite sub denumirea marginală de „Amestecul în înfăptuirea justiţiei şi în urmărirea penală", urmează a fi menționat că printre subiectele relaţiilor sociale apărate de art. 303 CP RM se numără victima infracţiunilor prevăzute de acest articol, având o anumită calitate specială.

Deci, victima infracţiunii este unul dintre semnele constitutive ale infracţiunii, făcând parte din sistemul obiectului infracţiunii. Iar, pentru a stabili corect cercul victimelor infracțiunilor prevăzute la art. 303 CP RM urmează mai întâi să clarificăm care sunt relațiile sociale protejate prin această normă.

Într-un studiu recent am stabilit că obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art. 303 CP RM este reprezentat de relaţiile sociale referitoare la activitatea instanţei judecătorești ca unic promotor al actului de justiție, precum și la efectuarea urmăririi penale de către organele de stat împuternicite de lege sau la activitatea personalului instanțelor internaționale [3, p. 110].

Într-o altă lucrare științifică am aderat la opiniile doctrinare care promovează ideea că în plan secundar, infracţiunile analizate pot aduce atingere relaţiilor sociale cu privire la integritatea corporală, sănătatea sau libertatea psihică (morală) a persoanei [4, p. 15].

Reieșind din considerentele relatate *supra*, observăm că în contextul infracțiunilor de amestec în înfăptuirea justiției și în urmărirea penală, victima poate avea calitatea specială de judecător, procuror, ofițer de urmărire penală sau membru al personalului instanţelor de judecată internaţionale. La rândul său, statul nu poate apărea ca victimă în cazul niciunei infracţiuni, evident, cu excepția dreptului penal internaţional unde un stat poate evolua ca victimă a infracţiunii.

MATERIALE ȘI METODE

Pentru realizarea acestei lucrări s-a recurs la recombinarea mai multor metode de cercetare specifice teoriei și doctrinei juridice. Astfel, a fost utilizată metoda logică, constând în folosirea raţionamentelor logice pentru sintetizarea opiniilor doctrinare ale diferitor autori. A fost aplicată metoda analizei comparative, prin intermediul căreia a fost cercetată legislația națională și a altor state. Printre metodele de cercetare folosite se numără și metodele particulare, documentarea și studii de caz. Materialele utilizate în vederea realizării studiului le constituie publicaţiile științifice din domeniu, precum și legislaţia relevantă. De asemenea, investigația efectuată s-a bazat pe studierea practicii judiciare.

DISCUȚII ȘI REZULTATE

Plecând de la general spre particular, în contextul victimei infracțiunii prevăzută la alin. (1) art. 303 CP RM vom menționa că doar judecătorul instanțelor de judecată naționale sau internaționale poate avea calitatea de victimă. Legislația în vigoare nu prevede alte categorii de reprezentanți ai sistemului judiciar ce ar fi competenți în judecarea cauzelor.

Conform alin. (1) art. 115 din Constituție, „*justiția se înfăptuieşte prin Curtea Supremă de Justiţie, prin curţile de apel şi prin judecătorii*” [5].

În acord cu prevederile alin. (1) art. 30 din Codul de procedură penală, „*judecarea cauzelor penale se înfăptuieşte de către instanţă în complet format din 3 judecători sau de către un singur judecător*”.

Alineatul (3) al art. 29 din Codul de procedură penală, prescrie că „*în cadrul instanţei judecătoreşti, ca organ judecătoresc cu atribuţii proprii în desfăşurarea procesului penal, în faza de urmărire penală funcţionează judecători de instrucţie*” [1].

Potrivit art. 21 din Codul de procedură civilă, „*cauzele civile se judecă în primă instanţă de un singur judecător sau de un complet din trei judecători ai aceleiaşi instanţe. În cazul în care prezentul cod oferă judecătorului dreptul de a examina cauzele civile şi de a întocmi unele acte de procedură unipersonal, judecătorul operează în numele instanţei de judecată. În instanţele de apel şi de recurs, cauzele civile se judecă colegial, în conformitate cu prevederile prezentului cod şi ale altor legi*” [6].

În conformitate cu art. 192 din Codul administrativ, „*pentru examinarea acţiunilor în contencios administrativ la curţile de apel se instituie complete de judecători. În judecătorii acţiunile în contencios administrativ se examinează de judecători specializaţi*” [7].

Conform alin. (2) al art. 1 din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, „*judecătorul este persoana învestită constituţional cu atribuţii de înfăptuire a justiţiei, pe care le execută în baza legii*” [8].

Din textul dispozițiilor enunțate, conchidem că în calitate de victimă a infracțiunii prevăzută la alin. (1) art. 303 CP RM poate apărea judecătorul din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătorii.

Tocmai această soluție de calificare este recunoscută și în practica judiciară națională. În următoarea speță, lipsa calității speciale a victimei a servit ca motiv pentru pronunțarea unei sentințe de achitare. Astfel, V.S. și G.L. au fost achitați de învinuirea în comiterea infracțiunii prevăzută la alin. (3) art. 303 CP RM. Iar, pentru a hotărî astfel, instanța de judecată a reținut că „*pentru încadrarea faptei în limitele acestui articol este necesar ca victima să aibă statut de judecător, deoarece doar judecătorul poate fi victimă a acestei infracţiuni. În timp ce la caz, parte vătămată este un deţinut. Respectiv, nu se regăseşte în speţă nici latura obiectivă a infracţiunii incriminate, deoarece aceasta se exprimă numai prin exercitarea influenţării asupra judecătorului și nu asupra părților vătămate sau martorilor*” [9].

În același registru, împărtășim ideea că în calitate de victimă a infracțiunii prevăzută la alin. (1) art. 303 CP RM poate fi și judecătorul de instrucție. Nu suntem de acord cu poziția expusă în literatura de specialitate privind faptul că judecătorul de instrucție nu ar cădea sub protecția prevederilor alin. (1) art. 303 CP RM, pe motiv că acesta nu participă la judecarea cauzelor, or, în opinia noastră o asemenea interpetare ar reflecta trunchiat intențiile legislatorului.

Aprecierea dată în nici un mod nu poate fi catalogată ca fiind o interpretare extensivă, contrară principiului legalității, chiar dacă în norma de drept cuprinsă la alin. (1) art. 303 CP RM legislatorul a operat cu noțiunea de „judecarea cauzei”. Noţiunea de „judecarea cauzei” utlizată de legislator urmează a fi interpretată *lato sensu*, avându-se în vedere, inclusiv examinarea chestiunilor ce țin de competența judecătorului de instrucție. Iar, faptul că norma cuprinsă la alin. (1) art. 303 CP RM nu indică expres la examinarea

cauzelor ce țin de competenţa judecătorului de instrucţie, nu exclude aprecierea faptului că noțiunea de „judecarea cauzei” înglobează și examinarea unor astfel de cauze, atribuite exlusiv în competența judecătorului de instrucție.

Nu poate avea calitatea de victimă judecătorul Curții Constituționale, deoarece legislatorul a operat în cadrul prevederilor alin. (1) art. 303 CP RM cu sintagma „judecarea cauzelor de către instanţele de judecată”, iar, la rândul său, Curtea Constituţională nu este cuprinsă în sistemul instanţelor de judecată şi nu are atribuţii de judecată. Curtea Constituţională reprezintă unica autoritate de jurisdicţie constituţională în Republica Moldova, autonomă și independentă față de puterea judecătorească, în competențele căreia nu ține înfăptuirea justiției.

Răspunzând la întrebarea dacă „arbitru la soluționarea prin arbitraj a litigiilor poate fi victimă a infracțiunii prevăzută la alin. (1) art. 303 CP RM?”, urmează a fi scoase în evidență prevederile art. 2 din Legea nr. 23 din 22 februarie 2008 cu privire la arbitraj, potrivit cărora, „*arbitrajul reprezintă o cale alternativă de soluţionare a litigiilor atât de către arbitri numiţi pentru fiecare caz aparte (arbitraj ad-hoc), cât şi de instituţii permanente de arbitraj; arbitru este persoana fizică aleasă de părţi sau numită în modul stabilit de părţi pentru soluționarea prin arbitraj a litigiului*”.

Alineatul (2) art. 6 din aceeași Lege, stipulează că „*arbitrajul poate fi instituţionalizat ca organ permanent pe lângă camere de comerţ, burse, uniuni, asociaţii sau alte organizaţii, unde funcţionează în baza unor regulamente adoptate de acestea, faptul instituționalizării urmând să fie comunicat Curții Supreme de Justiție. Nu pot fi create arbitraje pe lângă autorităţile administraţiei publice centrale şi locale*” [10].

Așadar, dat fiind faptul că arbitrajul constituie o metodă nestatală de tranșare a litigiilor, astfel încât instituțiile de arbitraj nu pot fi asimilate instanțelor judecătorești. Iar, la rândul lor, arbitrii sunt aleși sau numiți de părți pentru soluționarea prin arbitraj a litigiului, este cert faptul că în sensul prevederilor alin. (1) art. 303 CP RM, calitatea specială de victimă nu poate fi deținută de „arbitru”.

Susţinem pe deplin opinia cercetătorilor S. Brînză și V. Stati, conform căreia victimă a infracțiunii analizate poate fi nu doar judecătorul din cadrul unei instanțe de judecată naționale, dar și judecătorul din cadrul unei instanțe de judecată internaționale (*e.g.* Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Curtea Penală Internațională, Curtea Internațională de Justiție, Curtea de Justiție a Uniunii Europene, etc.) [11, p. 728].

În privința victimei infracțiunii prevăzută la alin. (2) art. 303 CP RM comportă interes dispozițiile alin. (1) art. 253 din Codul de procedură penală, conform cărora, „*urmărirea penală se efectuează de către procuror şi de către organele constituite conform legii în cadrul: 1) Ministerului Afacerilor Interne; 2) Serviciului Vamal; 3) Centrului Naţional Anticorupţie; 4) Serviciului Fiscal de Stat*”.

Alineatul 2 din același articol, prevede că „*organele de urmărire penală sunt organizate în structuri centrale și structuri teritoriale și sunt reprezentate de ofiţeri de urmărire penală anume desemnaţi în cadrul instituţiilor menţionate în alin. (1) şi subordonaţi organizaţional conducătorului instituţiei respective*” [1].

Conform art. 2 din Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură, „*procurorul este persoana cu funcție de demnitate publică care exercită atribuțiile Procuraturii, prevăzute de Constituție, de prezenta lege, de alte acte legislative și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, și este numit în această funcție în modul prevăzut de prezenta lege*” [12].

În acord cu prevederile alin. (1) art. 51 din Codul de procedură penală, „*procurorul este persoana care, în limitele competenţei sale, exercită sau, după caz, conduce în numele statului urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanţă, exercită sau, după caz, conduce şi alte atribuţii prevăzute de prezentul cod*” [1].

Potrivit alin. (1) art. 1 din Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală „*ofiţerul de urmărire penală este persoana care, în numele statului şi în limitele competenţei sale, efectuează nemijlocit urmărirea penală în cauze penale şi exercită alte activităţi prevăzute expres de lege*” [13].

În Nota informativă la proiectul care a stat la baza adoptării Legii nr. 64 din 4 aprilie 2013, prin care s-a introdus la alineatul (1), după cuvintele „instanţele de judecată”, cuvintele „naţionale sau internaţionale”, precum și la alineatul (2), după cuvintele „organelor de urmărire penală”, cuvintele „sau a personalului instanţelor de judecată internaţionale” se menționează că: „*Modificările propuse la art. 303, 312 şi 314 CP RM reprezintă nu altceva decât transpunerea prevederilor alin. 1 art. 70 al Statutului CPI. Scopul acestor modificări este de a asigura exercitarea de către Republica Moldova a propriei competenţe asupra infracţiunilor săvârşite de cetăţenii săi, evitând astfel predarea lor către CPI*” [14].

Analizând prevederile citate *supra*, conchidem că poate avea calitatea de victimă în sensul alin. (2) art. 303 CP RM, procurorul, ofițerul de urmărire penală sau membrul personalului instanţelor de judecată internaţionale.

În acest context, considerăm că termenul „personalul instanţelor de judecată internaţionale” utilizat în cadrul alin. (2) art. 303 CP RM creează pentru practicieni o incertitudine juridică. Or, în opinia noastră termenul de „personal” folosit în acest context urmează a se limita la persoanele cu funcţii judiciare în cadrul unei instanțe internaţionale și atribuții de grefă. În special, având în vedere că la alin. (2) art. 123^1 CP RM, legislatorul a prevăzut *inter alia* că „*prin funcţionar internaţional se înţelege: orice persoană care exercită funcţii judiciare în cadrul unei curţi internaţionale, inclusiv persoana cu atribuţii de grefă*” [15]. Pe când, din norma incriminatorie se poate înțelege că termenul de „personal” se referă și la personalul tehnic și administrativ.

CONCLUZII

În calitate de victimă a infracțiunilor prevăzute la art. 303 CP RM poate fi judecătorul din cadrul unei instanțe naționale sau internaționale, inclusiv judecătorul de instrucție (alin. (1) art. 303 CP RM), precum și procurorul, ofițerul de urmărire penală sau personalul instanţelor de judecată internaţionale (alin. (2) art. 303 CP RM).

Statul nu poate interveni în calitate de victimă a infracțiunilor prevăzute la art. 303 CP RM.

Nu vom fi în prezența concursului de infracțiuni prevăzute la alin. (1) art. 303 CP RM în cazul în care intenția unică a făptuitorului cuprinde pluralitatea de victime ale acestor infracțiuni (*e.g.* examinarea cauzelor în complete de judecată), însă scopul este de a împiedica examinarea multilaterală, deplină şi obiectivă a cauzei concrete sau de a obține pronunțarea unei hotărâri judecătoreşti ilegale.

La fel, nu vom fi în prezența concursului de infracțiuni prevăzute la alin. (2) art. 303 CP RM în cazul în care intenția unică a făptuitorului cuprinde pluralitatea de victime ale acestor infracțiuni (*e.g.* exercitarea urmăririi penale de către un grup de procurori), însă scopul este de a împiedica cercetarea rapidă, completă şi obiectivă a cauzei penale concrete.

Considerăm oportun ca la alin. (2) art. 303 CP RM sintagma „*personalului instanţelor de judecată internaţionale*” să fie substituită prin sintagma „*persoanei care exercită funcţii judiciare în cadrul unei instanţe internaţionale, inclusiv persoana cu atribuţii de grefă*”.

REFERINȚE

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 104 - 110 din 07.06.2003.
2. ДЕДЮХИНА, И.Ф. *Проблемы установления и реализации уголовной ответственности с учетом признаков потерпевшего* / Автореферат дис., Москва, 2008.
3. BRAGOI, C. Pericolul social al infracțiunilor de amestec în înfăptuirea justiției și în urmărirea penală. În: *Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*. Volumul X, partea 1. Cahul: USC, 2023, p. 108-113.
4. BRAGOI, C. Analiza materialelor științifice privind răspunderea penală pentru amestecul în înfăptuirea justiției și în urmărirea penală publicate în Republica Moldova. În: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2023, nr. 2, p. 12-17. ISSN 1857-2405.
5. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 27.08.1994.
6. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 285-294 din 03.08.2018.
7. Codul administrativ al Republicii Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 309-320 din 14.08.2018.
8. Legea nr. 544 din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 514 din 06.07.1995.

9. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 21.03.2017. Dosarul nr. 1ra-47/2017. În: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8611 [Accesat: 15.06.2024].
10. Legea nr. 23 din 22.02.2008 cu privire la arbitraj. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 88-89 din 20.05.2008.
11. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal*. Partea Specială. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
12. Legea nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 69-77 din 25.03.2016.
13. Legea nr. 333 din 10.11.2006 privind statutul ofiţerului de urmărire penală. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 195-198 din 22.12.2006.
14. Nota informativă la proiectul de Lege nr. 64 din 04.04.2013 pentru modificarea şi completarea Codului penal nr. 985-XV din 18.04.2002. În: https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=4bd89292-2f4b-4984-a9ac-2cb309f960f1 [Accesat: 15.06.2024].
15. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 72-74 din 14.04.2009.